YTTRANDE

Datum	Dnr
2026-11-09	R 62-2026

Justitieombudsmannen
Mattias Almqvist

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Yttrande över delbetänkandet Tillträdesförbud (SOU 2026:48)

(Ju2026/01671)

Sammanfattning

Jag har synpunkter på den föreslagna ordningen med tillfälliga tillträdesförbud. Regleringen bör analyseras och förtydligas när det gäller informationsflödet mellan de berörda aktörerna, den enskildes möjligheter till prövning i domstol och vilka bestämmelser i förvaltningslagen som ska tillämpas vid Polismyndighetens handläggning.

Jag har också en principiell synpunkt som gäller det alternativa förslaget i bilaga 3. Ett förslag som ska kunna ligga till grund för fortsatt lagstiftning måste vara tillräckligt utrett för att remissinstanserna ska kunna granska och ta ställning till det utan att själva behöva utföra det grundläggande utredningsarbetet. Mot denna bakgrund har jag avstått från att närmare granska och lämna synpunkter i sak på förslaget i bilaga 3.

En möjlighet att fatta interimistiska beslut om tillträdesförbud (4.3.8)

Utredningen föreslår att polismän i vissa fall ska kunna meddela interimistiska beslut om tillträdesförbud, tillfälliga tillträdesförbud, som ska gälla omedelbart i avvaktan på åklagarens prövning, dock längst i fyra veckor. En överträdelse av ett sådant beslut är straffbelagd, men polisens beslut ska inte kunna överklagas.

För att en misstänkt överträdelse av ett interimistiskt tillträdesförbud ska kunna utredas och bedömas krävs tillgång till uppgifter om det interimistiska beslutet. Utredningen bedömer dock att uppgifter om sådana beslut inte bör föras in i belastningsregistret och hänvisar bl.a. till att företrädaren för lokalen vid behov kan förete och åberopa beslutshandlingen. Den föreslagna ordningen involverar emellertid flera aktörer. Förutom den som företräder lokalen behöver den polisman som ingriper med anledning av en misstänkt överträdelse kunna klarlägga förbudets existens, innehåll, giltighet och delgivning. Uppgifterna behöver också finnas tillgängliga för åklagaren vid den fortsatta handläggningen av ärendet om tillträdesförbud. Jag anser därför att det närmare bör analyseras hur ett tillförlitligt

informationsflöde mellan de berörda aktörerna ska uppnås och en rättssäker handläggning säkerställas.

Enligt den föreslagna 17 § lagen om tillträdesförbud till butiker, andra affärslokaler, badanläggningar och bibliotek ska ett interimistiskt beslut vara skriftligt och ange möjligheterna att begära omprövning av beslutet. Det framstår emellertid som att det som benämns som omprövning i realiteten avser möjligheten att begära att det tillfälliga förbudet hävs enligt 18 § andra stycket. Benämningen omprövning kan därför ge ett missvisande intryck av prövningens karaktär. Bestämmelserna bör mot denna bakgrund förtydligas så att det klart framgår vilken prövning den enskilde kan begära.

En begäran om att ett interimistiskt beslut ska hävas kan enligt förslaget prövas av en polisman, en särskilt utsedd anställd vid Polismyndigheten eller en åklagare. Det kan uppstå situationer där åklagaren prövar frågan om det interimistiska beslutet ska bestå, medan den slutliga frågan om tillträdesförbud kvarstår för senare prövning. Det framstår dock som oklart om åklagarens beslut i fråga om ett tillfälligt tillträdesförbud kan bli föremål för domstolsprövning enligt den allmänna bestämmelsen härom i nuvarande 13 §. Utredningen synes inte tydligt ha behandlat denna lagtekniska fråga.

Oavsett hur det förhåller sig med möjligheten att få ett beslut av åklagaren att inte häva förbudet prövat av domstol, bör det övervägas ytterligare om den föreslagna kontrollordningen för ett interimistiskt beslut om tillträdesförbud är tillräcklig ur rättssäkerhetssynpunkt. Det är fråga om ett beslut som gäller omedelbart, kan bestå under en förhållandevis lång tid och är förenat med straffansvar vid överträdelse. Det är därmed ett ingripande beslut som kan få betydande konsekvenser för den enskilde. Det finns därför anledning att särskilt överväga om den enskilde bör ha en direkt möjlighet att även få ett interimistiskt beslut om tillträdesförbud prövat av domstol.

Vid åklagarens handläggning av frågor om tillträdesförbud tillämpas vissa uttryckligen angivna bestämmelser i förvaltningslagen enligt nuvarande 11 § lagen om tillträdesförbud till butiker, andra affärslokaler, badanläggningar och bibliotek, som motsvaras av nya 13 § i utredningens förslag. Enligt föreslagna 16 § andra stycket ska 13 § gälla i tillämpliga delar även vid handläggningen av frågan om ett tillfälligt tillträdesförbud. Den paragraf som hänvisningen avser är emellertid enligt sin ordalydelse utformad för åklagarens handläggning. Det framstår därför inte som klart hur hänvisningen medför att de uppräknade bestämmelserna i förvaltningslagen blir tillämpliga också vid Polismyndighetens handläggning. Vilka bestämmelser som utredningen avser ska tillämpas framgår först av författningskommentaren. Regleringen bör förtydligas så att det direkt av lagtexten framgår vilka bestämmelser i förvaltningslagen som ska tillämpas vid Polismyndighetens handläggning av frågor om tillfälliga tillträdesförbud.

Överväganden oavsett ställningstagande i sak (bilaga 3)

Det är inte i sig problematiskt att en utredning lägger fram ett alternativt förslag som den själv inte tillstyrker. En principiell fråga uppkommer däremot när ett alternativ som uttryckligen tas fram för att kunna utgöra underlag för fortsatt lagstiftning ges en konsekvensutredning som enligt utredningen inte blir lika fullödig som den som avser de förslag som följer av utredningens egna ställningstaganden (se bilaga 3, s. 191).

Remissförfarandet förutsätter att remissunderlaget är tillräckligt utvecklat för att remissinstanserna ska kunna granska och ta ställning till förslaget. Remissinstansernas uppgift är att granska, komplettera och tillföra sakkunskap till ett tillräckligt utrett förslag, inte att träda i utredningens ställe och utföra det grundläggande utredningsarbete som krävs för att förslagets innebörd och konsekvenser ska kunna bedömas.

Kärnfrågan är således inte utredningens negativa inställning till alternativet utan remissunderlagets substans och remissförfarandets funktion. Mot denna bakgrund har jag avstått från att närmare granska och lämna synpunkter i sak på förslaget i bilaga 3.

Yttrandet har beslutats av JO Mattias Almqvist. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Anika Andreevska har föredragit ärendet och byråchefen Nils Västberg har deltagit i beredningen.